

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 33 0 P 071399 23 Rev
Sarajevo, 13.02.2024. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sutkinja: Jasminke Kubat, kao predsjednice vijeća, Svjetlane Milišić-Veličkovski i Mirsade Čaušević-Dučić, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M.G. iz T., ..., koga zastupa punomoćnica Mirsada Božanović, advokatica iz Tuzle, protiv tuženih A.D. i F.D., oboje iz T., ..., koje zastupaju punomoćnici Sanja Bećirović-Zijadić i Edina Jahić, advokaticice iz Sarajeva, radi naknade štete, vrijednost spora 33.300,00 KM, odlučujući o reviziji tuženih protiv presude Kantonalnog suda u Tuzli broj: 33 0 P 071399 21 Gž od 12.04.2023. godine, u sjednici vijeća održanoj 13.02.2024. godine, donio je

R J E Š E N J E

Revizija se djelimično usvaja, nižestepene presude se ukidaju u dijelu kojim su tuženi obavezani isplatiti tužitelju iznos od 12.725,47 KM, te se tužba u tom dijelu odbacuje, dok se drugostepena presuda preinačava u pogledu odluke o troškovima prvostepenog i žalbenog postupka, tako da se tužitelj obavezuje tuženima naknaditi troškove postupka u ukupnom iznosu od 8.159,00 KM.

U preostalom dijelu, u pogledu odbijajućeg dijela drugostepene presude, revizija se odbacuje.

Tužitelj se obavezuje tuženima naknaditi troškove postupka nastale u povodu revizije u iznosu od 631,80 KM, dok se u preostalom dijelu zahtjev tuženih za naknadu troškova revizijskog postupka odbija.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Živinicama broj: 33 0 P 071399 16 P od 16.09.2021. godine stavom prvim izreke djelimično je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja, pa su obavezani tuženi tužitelju solidarno naknaditi materijalnu štetu u ukupnom iznosu od 12.942,50 KM, po osnovu sticanja bez osnova, odnosno koristi koju su tuženi imali upotrebom stana tužitelja koji se nalazi u T., ..., ukupne površine 59,05 m², zajedno sa zakonskom zateznom kamatom počev od 17.08.2016. godine, pa do isplate, sve u roku od 30 dana. Stavom drugim izreke odbijen je kao neosnovan dio tužbenog zahtjeva tužitelja za naknadu štete preko dosuđenog iznosa od 12.942,50 KM, kao i u dijelu kojim je tražio naknadu štete po osnovu oštećenja u stanu u iznosu od 7.019,10 KM. Stavom trećim izreke obavezan je tužitelj tuženim naknaditi troškove postupka u iznosu od 1.774,00 KM, u roku od 30 dana, zajedno sa zakonskom zateznom kamatom počev od dana presuđenja, pa do isplate, dok je stavom četvrtim izreke odbijen kao neosnovan zahtjev tuženih za naknadu troškova parničnog postupka preko dosuđenog iznosa od 1.774,00 KM.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Tuzli broj: 33 0 P 071399 21 Gž od 12.04.2023. godine žalba tužitelja je odbijena, a žalbe tuženih su djelimično uvažene i prvostepena presuda u dosuđujućem dijelu sadržanom u stavu prvom izreke preinačena tako što se dosuđeni iznos naknade koristi zbog upotrebe stana tužitelja snižava sa iznosa od 12.942,50 KM na iznos od 12.725,47 KM, dok je prvostepena presuda u odbijajućem dijelu za isplatu naknade koristi i za isplatu štete na stanu, sadržanom u stavu drugom izreke presude, kao i u odluci o troškovima postupka, sadržanoj u stavu trećem i četvrtom izreke, potvrđena. Odbijeni su kao neosnovani zahtjevi tužitelja i tuženih za naknadu troškova žalbenog postupka.

Blagovremeno izjavljenom revizijom i dopunom revizije tuženi pobijaju drugostepenu presudu u cijelosti, pozivom na odredbe člana 237. st. 3, 4. i 5. Zakona o parničnom postupku, i to zbog povrede odredaba parničnog postupka iz člana 209. stav 2. Zakona o parničnom postupku i pogrešne primjene materijalnog prava, te predlažu da ovaj sud reviziju dopusti, usvoji i pobijanu presudu preinači na način da se žalba tuženih uvaži i tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti odbije, sve uz obavezu tužitelja da tuženima naknadi troškove parničnog postupka, uključujući i troškove revizijskog postupka u iznosu od 1.263,60 KM.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Ispitujući dopustivost revizije, ovaj sud je cijenio, u prvom redu, da revizija nije dozvoljena u pogledu dijela drugostepene presude kojim se potvrđuje prvostepena presuda u odbijajućem dijelu (za isplatu naknade koristi i za isplatu štete na stanu) sadržanom u stavu drugom izreke prvostepene presude. Tuženi, naime, navode da reviziju izjavljuju i u pogledu odluke sadržane u stavu drugom prvostepene presude, jer je tužbu i u tom dijelu trebalo odbaciti, a ne odbiti. Međutim, tuženi prvostepenu presudu nisu pobijali žalbom u tom dijelu, te je prvostepena presuda u tom dijelu u odnosu na njih postala pravomoćna.

Prema odredbi člana 237. stav 1. Zakona o parničnom postupku¹, stranke mogu izjaviti reviziju samo protiv pravomoćne presude donesene u drugom stepenu, zbog čega revizija tuženih u pogledu odbijajućeg dijela drugostepene presude nije dozvoljena, te je iz tog razloga u navedenom dijelu odbačena primjenom člana 247. st. 1. i 2. Zakona o parničnom postupku.

U pogledu revizije u preostalom dijelu - u pogledu dosuđujućeg dijela drugostepene presude u iznosu od 12.725,47 KM - ovaj sud je cijenio da vrijednost tog dijela ne prelazi iznos od 30.000,00 KM, kao kriterij dopustivosti iz odredbe člana 237. stav 2. Zakona o parničnom postupku. Stoga revizija na osnovu te odredbe ne bi bila dopuštena.

Tuženi, međutim, reviziju podnose pozivom na odredbu člana 237. st. 3, 4. i 5. Zakona o parničnom postupku, prema kojima Vrhovni sud Federacije može, izuzetno, dopustiti reviziju u svim predmetima ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

U tom smislu postavljaju sljedeća pravna pitanja predlažući da ovaj revizijski sud o njima zauzme pravno shvatanje:

1. Ako postoji pravosnažno okončana parnica iz istog činjeničnog osnova u kojoj je sud odbio zahtjev za isplatu naknade po jednom pravnom osnovu, da li je dopuštena tužba iz tog istog činjeničnog osnova po drugom pravnom osnovu?
2. Da li sud zaista nije vezan pravnom osnovom koji naznači tužitelj?

¹ „Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

3. Da li pored naknade štete i sticanja bez osnova postoji treći izvor obligacionog osnova koji Kantonalni sud u Tuzli naziva „korišću zbog upotrebe stana“?

Iznoseći razloge zbog kojih bi, po njihovom shvatanju, bilo važno da Vrhovni sud odgovori na ova pravna pitanja, revidenti navode da je pobijana presuda suprotna stanovištu koje je Vrhovni sud Federacije izrazio u odluci broj 41 0 P 043158 17 Rev od 11.06.2019. godine, kao i u odluci broj 33 0 P 076494 23 Rev od 03.08.2023. godine.

Ovaj sud cijeni da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi za dopustivost revizije iz odredaba člana 237. st. 3. i 4. Zakona o parničnom postupku, budući da revidenti postavljaju pravno pitanje od kojeg zavisi ishod spora u ovoj pravnoj stvari, a o navedenom spornom pravnom pitanju postoji ranije zauzeto shvatanje revizijskog suda, te se postavlja pitanje podudarnosti odluke drugostepenog suda sa ovim shvatanjem.

S obzirom na navedeno, ovaj revizijski sud je dopustio razmatranje revizije u pogledu dosuđujućeg dijela drugostepene presude, ocijenivši da je odlučivanje o reviziji od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Pri tome, ovaj sud je cijenio da samo pitanje navedeno pod brojem 1. predstavlja pravno pitanje od kojeg zavisi ishod spora i odlučivanje o kojem može biti od važnosti za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Pitanja navedena pod rednim brojem 2. i 3. ne predstavljaju pravna pitanja, budući da odgovor na njih jasno i nedvojbeno proizlazi iz zakonskih odredaba. Odgovor na pitanje „da li sud zaista nije vezan pravnim osnovom koji naznači tužitelj“, jasno je sadržan u odredbi člana 53. stav 3. Zakona o parničnom postupku, dok odgovor na pitanje o izvorima obligacija nedvojbeno proizlazi iz odredaba Zakona o obligacionim odnosima, koje kao izvor obligacija predviđaju pravni posao, prouzrokovanje štete, sticanje bez osnova, poslovodstvo bez naloga i jednostranu izjavu volje.

Ispitavši pobijanu presudu u granicama propisanim odredbom člana 241. stav 2. Zakona o parničnom postupku, prema kojoj sud u povodu revizije iz člana 237. stav 3. istog zakona ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni zbog kojeg je podnesena, ovaj revizijski sud je donio odluku kao u stavu prvom izreke ovog rješenja, našavši da je revizija - u odnosu na dosuđujući dio pobijane presude - osnovana.

Predmet spora u ovoj pravnoj stvari, u ovoj fazi postupka, je zahtjev tužitelja da mu tuženi solidarno isplate iznos od 12.725,47 KM. Tužitelj svoj tužbeni zahtjev zasniva na činjeničnim i pravnim tvrdnjama da su mu tuženi, koji su njegov stan koristili bez pravnog osnova u periodu od 19.01.2005. godine do 01.12.2015. godine, dužni naknaditi štetu, budući da su se koristili tuđom stvari, a tužitelj zbog toga nije mogao taj stan koristiti, pa mu pripada naknada štete u skladu sa odredbama člana 209, 210. i 219. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz pravno relevantnih činjeničnih utvrđenja nižestepenih sudova proizlazi:

- da je između bivše supruge tužitelja M.G., kao prodavca, i tuženih A.D. i F.D., kao kupaca, dana 19.1.2005. godine zaključen ugovor o kupoprodaju spornog stana;
- da je presudom Općinskog suda u Tuzli broj P-650/96 od 26.10.2000. godine i presudom Općinskog suda u Tuzli br. P-1542/02 od 27.12.2005. godine utvrđeno da sporni stan predstavlja bračnu stečevinu tužitelja M.G.sa udjelom od 3/4 i M.G. sa udjelom od 1/4, te da je u izvršnom postupku pred Općinskim sudom u Tuzli broj: 32 0 I 042653 06, tužitelj

- otkupio suvlasnički dio spornog stana od $\frac{1}{4}$, tako da je dana 31.3.2015. godine postao vlasnik stana sa dijelom 1/1;
- da je pravosnažnom presudom Općinskog suda u Kalesiji broj: 29 0 P 002452 08 P od 24.1.2011. godine utvrđeno da je ništav ugovor o kupoprodaji od 19.01.2005. godine i naloženo tuženima da stan predaju tužitelju M.G. oslobođen od lica i stvari;
 - da je tužitelj je ušao u posjed stana 15.12.2015. godine;
 - da je pravosnažnom presudom Općinskog suda u Kalesiji broj 29 0 P 019927 14 P od 28.3.2016. godine odbijen tužbeni zahtjev tužitelja M.G. da se obavežu tuženi A.D. i F.D. da tužitelju solidarno isplate na ime izgubljene dobiti za korištenje tužiteljevog stana u vremenskom periodu od 19.01.2005. do 15.12.2015. godine iznose od 300,00 KM mjesečno na ime zakupnine stana;
 - da prema nalazu i mišljenju vještaka arhitektonske struke mjesečna zakupnina za sporni stan iznosi 310,00 KM.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja prvostepeni sud je zaključio da su tuženi koristili stan u spornom periodu po pravnom osnovu koji je naknadno otpao, jer je utvrđeno da je kupoprodajni ugovor apsolutno ništav, pa je na osnovu odredbe člana 219. Zakona o obligacionim odnosima² obavezao tužene da naknade tužitelju korist koju su imali od besplatnog korištenja stana. Prvostepeni sud cijeni da se takva korist, prema stanovištu sudske prakse, procjenjuje prema ostvarenoj uštedi zbog neplaćene zakupnine, čija visina je utvrđena u mjesečnom iznosu od 310,00 KM, s tim da je tužitelju za period dok je bio vlasnik stana sa udjelom $\frac{3}{4}$ dosuđena naknada u visini od 75% mjesečne zakupnine, a za period po sticanju udjela vlasništva od 1/1, dosuđena je naknada u visini od 100% mjesečne zakupnine.

Prvostepeni sud je pri tome ocijenio neosnovanim prigovor litistendencije, a kasnije i prigovor presuđene stvari koji su isticali tuženi. Po ocjeni tog suda, presudom Općinskog suda u Kalesiji broj: 29 0 P 019927 14 P od 28.3.2016. godine je odlučeno o tužbenom zahtjevu kojim je tražena naknada štete u vidu izgubljene dobiti zbog nemogućnosti korištenja stana u periodu od 19.01.2005. godine pa do 15.12.2015. godine u iznosima po 300,00 KM mjesečno na ime zakupnine, iz osnova člana 154. stav 1, u vezi sa članom 189. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, dok predmetnom tužbom tužitelj traži naknadu obične štete u vidu koristi koju su tuženi imali od upotrebe stvari, odnosno temeljem insitituta sticanja bez osnova iz čl. 210. do 219. Zakona o obligacionim odnosima. Zbog toga prvostepeni sud cijeni da se ne radi o presuđenoj stvari.

Drugostepeni sud je, prilikom odlučivanja o žalbi tuženih, prihvatio kao pravilan ovaj pravni stav prvostepenog suda, cijeneći da je u prethodno vođenom postupku predmet tužbenog zahtjeva bila isplata štete u vidu izgubljene dobiti u smislu odredbe člana 154. u vezi sa članom 155. Zakona o obligacionim odnosima, dok je u ovom sporu predmet tužbenog zahtjeva isplata naknade po osnovu upotrebe tuđe stvari u svoju korist. Drugostepeni sud stoga utvrđuje da se ne može govoriti o presuđenoj stvari, jer ne postoji identitet zahtjeva.

Osnovano se revizijom ukazuje da su nižestepeni sudovi pogrešno postupili odbivši prigovor presuđene stvari.

Prema odredbama člana 196. stav 1. i 2. ZPP, presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravosnažna ukoliko je njome odlučeno o zahtjevu tužbe ili protivtužbe. Sud tokom cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi da li je stvar pravosnažno presuđena i ako

² „Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85, 57/89, „Službeni list RBiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94, „Službene novine Federacije BiH” broj 42/11

utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kome je već pravosnažno odlučeno, odbacit će tužbu.

Da bi se smatralo da je u smislu citiranih odredaba člana 196. Zakona o parničnom postupku stvar pravomoćno presuđena, potrebno je postojanje identiteta stranaka, identiteta zahtjeva i identiteta činjeničnog stanja na kojem se tužbeni zahtjev zasniva, te da je prethodni spor vođen i okončan u parničnom postupku.

U pogledu činjeničnog osnova tužbenog zahtjeva, pravosnažnost obuhvata sve činjenice koje predstavljaju jedan činjenični sklop, odnosno jedan životni događaj iz koga je proistekao određeni tužbeni zahtjev. Pravna kvalifikacija tog činjeničnog sklopa nije od uticaja na identitet tužbenog zahtjeva o kojem je pravomoćno odlučeno.

U konkretnom slučaju, nije sporno da se u ovoj parnici i u parnici okončanoj presudom Općinskog suda u Kalesiji broj: 29 0 P 019927 14 P od 28.3.2016. godine tužitelj i tuženi pojavljuju u istim procesnim ulogama, te u ova dva spora, dakle, postoji identitet stranaka.

Sporno je, međutim, kako to proizlazi i iz postavljenog pravnog pitanja, da li se radi o istom tužbenom zahtjevu, imajući u vidu ocjenu nižestepeni sudova da je u ranije vođenoj parnici i u ovom sporu tužitelj svoje tužbene zahtjeve temeljio na različitim pravnim osnovima. Međutim, revizijom se osnovano ukazuje da je Vrhovni sud Federacije BiH u brojnim svojim presudama, uključujući i presude na koje se poziva u reviziji, zauzeo stav da se identitet tužbenog zahtjeva, kao što je već navedeno, ne cijeni prema pravnom osnovu tužbenog zahtjeva. Tužba koja se zasniva na istom činjeničnom osnovu kao i parnica o kojoj je već pravomoćno odlučeno, nije dozvoljena, bez obzira na pravni osnov na kojem se temelji.

U tom smislu, revidenti osnovano ukazuju da se, u konkretnom slučaju, i jedan i drugi tužbeni zahtjev zasnivaju na istom životnom događaju - korištenju od strane tuženih, bez pravnog osnova, predmetnog stana koji je u vlasništvu tužitelja. Tužitelj i u jednoj i u drugoj parnici iznosi iste činjenice, te u obje parnice traži isplatu iznosa koji odgovaraju iznosima mjesečne zakupnine za predmetni stan. Period za koji se traži naknada u ovoj pravnoj stvari obuhvaćen je utuženim periodom u parnici koja je već pravomoćno okončana.

S obzirom na navedeno, u konkretnom slučaju, presuđenost je smetnja za vođenje parnice, jer je u sporu između istih stranka sa istim činjeničnim osnovom i sa istim predmetom tužbenog zahtjeva već donesena pravosnažna presuda kojom je odbijen tužbeni zahtjev. Navođenjem drugog pravnog osnova za tužbeni zahtjev koji se temelji na istom činjeničnom sklopu po kojem je o materijalno-pravnom odnosu istih stranaka već presuđeno, ne može se izmijeniti identitet tužbenog zahtjeva, te takav zahtjev ne može biti predmet ponovne parnice.

Za odluku o prigovoru presuđene stvari nije od značaja ni okolnost da je tužitelj u ovoj pravnoj stvari, konačno opredijeljenim zahtjevom, potraživao isplatu većeg iznosa u odnosu na ranije vođenu parnicu. Utvrđenje da je neosnovano potraživanje manjeg iznosa, ukazuje da ne može biti osnovan ni veći iznos, pa se i u takvim okolnostima radi o presuđenoj stvari.

Imajući u vidu sve navedeno, prvostepeni sud je, na osnovu ovlaštenja iz odredbe člana 67. stav 1. tačka 4. Zakona o parničnom postupku, trebao odbaciti tužbu. Kako ni drugostepeni sud nije otklonio ovaj propust prvostepenog suda, to je drugostepena presuda donesena uz povredu odredaba parničnog postupka iz člana 209. Zakona o parničnom postupku.

S obzirom na navedeno, ovaj sud je, u skladu s odredbom člana 249. stav 2. Zakona o parničnom postupku, donio odluku kao u stavu prvom izreke ovog rješenja, te je nižestepene presude ukinuo u pogledu dijela odluke kojim je usvojen tužbeni zahtjev i u tom dijelu tužbu odbacio.

Prema odredbi člana 386. stav 1. Zakona o parničnom postupku, tuženima, koji su u cijelosti uspjeli u sporu, pripada pravo na naknadu troškova postupka koji se sastoje od troškova advokatskog zastupanja u prvostepenom postupku, koje je prvostepeni sud pravilno obračunao u iznosu od 7.159, 00 KM, te troškova advokatskog zastupanja u žalbenom postupku u iznosu od 1.000,00 KM. Shodno navedenom, drugostepenu presudu je, u skladu s odredbom člana 397. stav 2. ZPP valjalo preinačiti u pogledu odluke o troškovima prvostepenog postupka i odluke o troškovima žalbenog postupka i tužitelja obavezati da tuženima naknadi troškove u ukupnom iznosu od 8.159,00 KM.

U skladu s odredbom člana 386. stav 2. Zakona o parničnom postupku, tuženima pripada i pravo na naknadu troškova sastava revizije u iznosu od 631,80 KM, dok je u preostalom dijelu zahtjev tuženih za naknadu ovih troškova odbijen, budući da su u revizijskom postupku uspjeli djelimično.

Predsjednica vijeća
Jasminka Kubat, s.r.